

รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น
 โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม

A Management Model for Training Teachers in Basic Education School to Create
 Learning Unit for the Indigenous Curriculum Using
 Integrated Learning to the Unified Concept

ศักดิ์ดา ศรีผางค์* ผศ.ดร.ชลิตา ภัทรศรีจิรากุล** ผศ.ดร. สุนันทา วีรกุลเทวัญ***

*นักศึกษหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**อาจารย์ประจำคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อ 1) สร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม 2) เพื่อนำรูปแบบไปใช้ แล้วพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตร ท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม และ 3) เพื่อพัฒนาให้ได้รับแบบการบริหารที่สมบูรณ์และได้นวัตกรรม ที่ทำให้เกิดความยั่งยืนสำหรับพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม การวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงผสมด้วยเทคนิคการวิจัยและพัฒนาโดยเป็นการวิจัยเชิง คุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณที่มีการทดลองและใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยเป็นครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 43 คน จากโรงเรียน 3 โรงเรียน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จำนวน 1 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วย การเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การปรับกระบวนการทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาและครู การใช้กลยุทธ์บริหารเพื่อพัฒนาครู การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู และกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครู

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครู,การจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น, หลักสูตรท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม, การเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม

Abstract : This study aimed to 1) invent a management model for training teachers in Basic Education schools to create the learning unit for the indigenous curriculum using integrated learning to the unified concept 2) utilize and review a management model for training teachers in Basic Education schools to create the learning unit for the indigenous curriculum using integrated learning to the unified concept and 3) develop a complete management model to be a sustainable innovation for training teachers in Basic Education schools to create the learning unit for the indigenous curriculum using integrated learning to the unified concept. The investigation used mixed methodology of research and development that required both qualitative and quantitative approach. The methodology focused on experimental and

participated action research. The target population was consisted of 43 teachers from two schools of Surin Primary Educational Service Area Office 1 and one school of Secondary Educational Service Area Office 33. The research findings demonstrated that the management model for training teachers in Basic Education schools to create the learning unit for the indigenous curriculum using integrated learning to the unified concept that the researcher has invented comprised of four main important components. The first component was the administrators and master teachers. The second component was the administrative strategies for teacher development. The third component was the setting of activities for training teachers. The fourth component was the use of the management for training teacher's process.

Keywords : A management model for training teachers, Creation of the learning unit for the indigenous curriculum, The indigenous curriculum using integrated learning to the unified concept, Integrated learning to the unified concept

บทนำ นับจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามีปัญหาที่เด่นชัดอยู่ 3 ประการ ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำเมื่อเทียบกับระดับนานาชาติ เนื่องจากขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ขาดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดเชิงระบบ ขาดการใฝ่เรียนรู้และแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง 2) ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ขาดความรู้ความสามารถเทคนิควิธีการสอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปใช้ได้ ไม่สามารถปรับตัวพัฒนาตนเองจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระที่ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และ 3) หลักสูตรสถานศึกษา ขาดความยืดหยุ่นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งมีหลากหลายได้ เนื่องจากยึดติดกับโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไม่ได้ นำเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชนของผู้เรียน ทำให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเน้นที่การวัดความรู้ความจำ มากกว่าการวัดความรู้ความสามารถทักษะที่เกิดจากการปฏิบัติจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 159 - 184)

การบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหารูปแบบวิธีการเพื่อพัฒนาครูให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองสามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับวิถีชุมชนโดยใช้การวิจัยเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

ตั้งแต่คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำการศึกษาประเมินโครงการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน (Science in School : SIS) ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เป็นการนำแนวคิดการจัดทำสายโยงใย องค์ความรู้ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนำมาสร้างหลักสูตรท้องถิ่น (indigenous curriculum) โดยการจัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวมหรือค่ายองค์กรวม (unified camp) ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแล้วนำข้อมูลมาสร้างหลักสูตรท้องถิ่นบูรณาการแบบองค์รวม ที่มีการใช้เรื่องราวของท้องถิ่นมาเป็นตัวนำในการบูรณาการเชื่อมโยงวิถีชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกับความรู้สากล ผลการประเมินโครงการ พบว่าครูเห็นประโยชน์ของการเรียนจากธรรมชาติรอบๆ ตัวการเรียนรู้อจากปัญหาที่ผู้เรียนตั้งขึ้นจะดีกว่าครูเป็นผู้ตั้งปัญหาผู้เรียนใน

โครงการ SIS มีการเปลี่ยนแปลงทักษะในด้านการรับรู้ข้อเท็จจริง ความรู้สึกนึกคิดและทักษะแบบนักวิทยาศาสตร์ดีขึ้นกว่านักเรียนที่อยู่นอกโครงการ (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2546 : 1-10) นอกจากนี้ภวนา เฝ้าน้อย (2549 : 140 -146) ได้ทำการศึกษากการพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมสำหรับจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าตัวแบบที่จะนำไปสู่การประสบผลสำเร็จได้ประกอบด้วย การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ผู้บริหารให้สนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม และการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ครูให้เห็นความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้ใช้ปัญญาสำนึกในการแก้ปัญหา ผลจากการศึกษางานวิจัยดังที่กล่าวข้างต้นสอดคล้องกับที่สมัย ยอดอินทร์ และคณะ (2551 : 1-33) ได้สรุปว่าการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้การเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้มีความคิดเชิงระบบ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พัฒนาความสามารถด้วยการลงมือปฏิบัติจริง พัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน ที่เน้นการฝึกผู้เรียนใช้สมองทั้งสองซีกประสานกันจะทำให้ผู้เรียนได้ทั้งความรู้และจินตนาการทำให้เกิดปัญหาคือความรอบรู้หรือความรู้จริงในสิ่งต่างๆ

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม พร้อมทั้งนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้และพัฒนาเพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นนวัตกรรมสำหรับนำไปใช้พัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม มีอะไรและมีผลอย่างไร
2. องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม มีอะไรบ้าง
3. ผลการใช้นวัตกรรมรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ควรจะเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม
2. เพื่อนำรูปแบบไปใช้แล้วพัฒนารูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม
3. เพื่อพัฒนาให้ได้รูปแบบการบริหารที่สมบูรณ์และได้นวัตกรรมที่ทำให้เกิดความยั่งยืนสำหรับพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดย การเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยด้วยระเบียบวิธีเชิงผสมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ มีขั้นตอนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่

การวิจัยระยะที่ 1 การสร้างรูปแบบ เป็นการศึกษาปัจจัยและองค์ประกอบที่จะนำมาสร้างรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบแนวทางการพัฒนาครู การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม 2) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิมีประสบการณ์เกี่ยวกับกระบวนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม และปัจจัยที่จะทำให้ครูสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม 3) สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน โรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้การเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม เกี่ยวกับกระบวนการที่ทำให้เกิดการสร้างหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม และ 4) รวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ได้ร่างรูปแบบดังภาพ 1

ภาพ 1 ร่างรูปแบบการบริหารสำหรับพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม

การวิจัยระยะที่ 2 การนำรูปแบบไปใช้และพัฒนา เป็นการศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยนำรูปแบบที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มาทดลองกับครูโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 โรงเรียน มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

1. ทดลองรูปแบบกับครูโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านทุ่งสูง เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โรงเรียนบ้านตรึม (ตรีมิวิทยานุเคราะห์) เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 และโรงเรียนห้วยจิ้งจิววิทยา เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33
2. การนำรูปแบบไปใช้ในการทดลองมีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยสรุป ดังนี้

2.1 ใช้กลยุทธ์ปรับกระบวนการทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาควบคุมกับการปรับกระบวนการทัศน์ครูแกนนำ โดยให้การประชุมกลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน

2.2 ใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาครู เป็นการวางแผนการทำงานเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ครูให้เห็นความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งเป็นบริบทวิถีชุมชนของผู้เรียน ดังนี้ 1) การสร้างค่านิยม (value creation) ให้ครูเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง ว่าเกิดจากความรู้ดั้งเดิมที่บรรพบุรุษสืบทอดกันมานาน 2) เปลี่ยนเจตคติ (Change attitude) ปรับเปลี่ยนเจตคติครูให้ยอมรับและเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้าใจลักษณะองค์ความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงกับความรู้สากลโดยเทียบเคียงกับสาระ มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 3) สร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change leader team) โดยคัดเลือกครูที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการเพื่อเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการทำงานในโรงเรียน ชักจูงให้ครูกลุ่มอื่นสนใจเข้าร่วมการทดลองที่เน้นการประสานทำงานเป็นทีมในการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม และ 4) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Change behavior) เปลี่ยนพฤติกรรมครูให้ทำงานเป็นทีม เพื่อจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจากการลงมือปฏิบัติสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นฐาน ฝึกปฏิบัติสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ วางแผนและจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม พร้อมทั้งจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพและการวัดผลเชิงคลินิก เพื่อตรวจสอบทักษะและองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.3 การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู เป็นการกำหนดรูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ดังนี้ 1) จัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวม เพื่อให้ครูและนักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในการสร้างความรู้ และเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่สัมพันธ์กับวิถีชุมชนจากข้อมูลที่ได้จากค่ายองค์รวม 3) จัดการเรียนรู้บูรณาการแบบ องค์รวมร่วมกันเป็นทีมตามหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้ 4) ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้วิธีการวัดผลเชิงคลินิกเพื่อตรวจสอบทักษะกระบวนการคิด และองค์ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับ และ 5) จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ ตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนรายบุคคลเพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการพัฒนาตามศักยภาพและนำมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขหน่วยการเรียนรู้

2.4 กระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครูในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น โดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน ดังนี้

1) การวางแผน (planning) เป็นการสร้างความตระหนักเพื่อ ปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนของครู ให้เห็นความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้จัดกิจกรรม ค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวม 2) การจัดองค์กร (organizing) เป็นการวางแผนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้การเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ วางแผนการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมร่วมกันเป็นทีม 3) การจัดบุคลากรลงสู่งาน (staffing) เป็นการมอบหมายภาระงานที่มีความชัดเจนในทางปฏิบัติ เพื่อให้ครูมองเห็นกระบวนการทำงานร่วมกันเป็นทีม กำหนดรูปแบบวิธีการทำงานที่ชัดเจนว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร ด้วยวิธีการใด พร้อมทั้งกระตุ้นให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ มีจินตนาการจากการใช้เหตุผลเชิงปัญญาสำนึก 4) การอำนวยการ (directing) เป็นการปรับความเข้าใจ ปรับวิธีคิดวิธีการทำงานของครู กระตุ้นส่งเสริมให้ครูใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการจัดการเรียนการสอนมาวิเคราะห์แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน ประสานงานจัดสรร

เวลาให้ครูได้วางแผนการทำงานร่วมกันทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 5) การควบคุม (controlling) เป็นการวางแผนการนิเทศกำกับติดตามการทำงานในลักษณะที่เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ (mentor) พร้อมทั้งกำหนดกลยุทธ์ในการทำงานเพื่อให้ครูสามารถจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพและนำผลการวัดผลเชิงคลินิก มาปรับปรุงแก้ไขส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

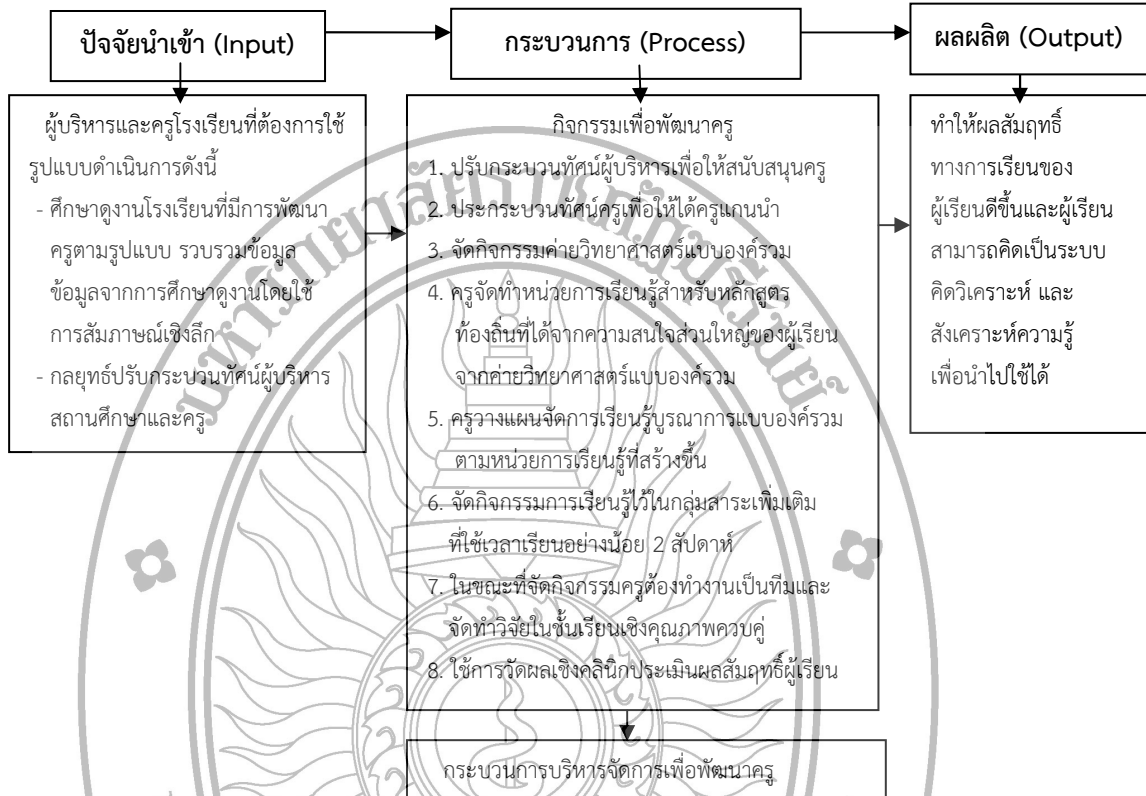
การวิจัยระยะที่ 3 การพัฒนารูปแบบให้สมบูรณ์ได้้นวัตกรรมที่เกิดความยั่งยืน เป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลจากการทดลองใช้รูปแบบกับทั้ง 3 โรงเรียน ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร การสังเกตการจัดกิจกรรม การสัมภาษณ์ ข้อมูลจากการนำเสนอผลงาน การจัดนิทรรศการแสดงผลงานจาก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีรายละเอียดในการดำเนินงานดังนี้

1. การเยี่ยมชมสถานที่โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย (site visiting) โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร สถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียน สังเกตการจัดกิจกรรมของครู และศึกษาเอกสารที่สะท้อนผลจากการจัดการเรียนการสอนของครู เช่น หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ แผนการจัดการเรียนรู้ รายงานวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ ผลการประเมินผู้เรียนด้วยวิธีการวัดผลเชิงคลินิก และผลงาน/ชิ้นงานจากการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน
2. ผู้วิจัยร่วมสังเกตการจัดกิจกรรม สัมภาษณ์เชิงลึกครูและนักเรียน ในการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเสวนาวิชาการ ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายการวิจัย
3. เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามทำการสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกการสังเกตการจัดกิจกรรมใช้วิธีการถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ บันทึกเสียงสนทนาและการจัดบันทึกการสนทนา
4. วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาข้อมูลที่ได้ จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการจัดกิจกรรม การประชุมกลุ่ม และการศึกษาเอกสาร สรุปรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ได้ดังภาพ 2

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ปรากฏผลที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาครูและผู้เรียนได้ โดยสรุปดังนี้ 1) ครูสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ที่มีกระบวนการเรียนรู้เกิดจากการมองปัญหาทุกแง่มุมอย่างรอบด้าน โดยพิจารณาจากสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติความเป็นมา สภาพปัญหาชุมชน วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การงานอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนผสมผสานเชื่อมโยงกับสาระการเรียนรู้ต่างๆ กับหัวข้อเรื่องหรือประเด็นที่สอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในองค์รวม เป็นธรรมชาติ เชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพและปัญหาที่เกิดในวิถีชีวิตจริง 2) ครูวางแผนและจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ร่วมกันเป็นทีม ในลักษณะที่มุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนโดยเน้นการตั้งคำถาม และการฝึกให้ผู้เรียนตั้งคำถามในการกระบวนการค้นหาคำตอบของสิ่งที่อยากรู้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานทำให้สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่สังเกตบนพื้นฐานความรู้วิทยาศาสตร์ รวมทั้งสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และอธิบายหรือสรุปสิ่งที่ค้นพบนั้นได้เอง 3) ครูสามารถวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้เรียนใช้ข้อมูลจากการวัดผลเชิงคลินิก ตรวจสอบความรู้และทักษะกระบวนการที่ผู้เรียนได้รับ และ 4) ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก รู้จักใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานให้เกิด

การใฝ่รู้ใฝ่เรียนซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดเชิงระบบ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นได้

ภาพ 2 รูปแบบการบริหารสำหรับพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม

อภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม พบว่าครูสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมร่วมกันเป็นทีม จัดทำวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพและใช้ข้อมูลจากการวัดผลเชิงคลินิก เพื่อวิเคราะห์องค์ความรู้และทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับ สามารถทำให้ผู้เรียนรู้จักใช้เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งทักษะดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานในการที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นได้ ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัยได้นำหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ครูทุกคนมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล อีกทั้งกระบวนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม เริ่มต้นจากการจัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวม ซึ่งเป็นการฝึกทักษะให้ครูและนักเรียนเข้าใจวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ความคิดรวบยอดทางวิทยาศาสตร์ การบูรณาการแบบองค์รวม การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งในการดำเนินการครั้งนี้มีการปรับกระบวนการทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาและครู การใช้กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาครู การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู และกระบวนการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาครู ที่มีการดำเนินการ

อย่างเป็นทางการ จึงส่งผลกระทบต่อปรัชญาสำนึกเพื่อหลอมรวมความรู้ดั้งเดิมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นวิถีชุมชน ให้เป็นหนึ่งเดียวกับความรู้สากลที่เป็นสาระหลักสูตรแกนกลางแล้วนำมาสร้างหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมที่เกิดจากค่ายองค์รวม เพื่อให้ผู้เรียนฝึก สังเกต ตั้งข้อสงสัย ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบด้วยตนเองเป็นหลัก จากนั้นครูนำปัญหาที่เด็กส่วนใหญ่สนใจมาเป็นตัวตั้งในการจัดทำสายโยงใยองค์ความรู้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ แล้วนำไปจัดการเรียนรู้ที่เน้นวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานร่วมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆ การประเมินผลเน้นการวัดผลเชิงพฤติกรรมเป็นหลัก จากการวัดผลเชิงคลินิกแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการที่เกิดขึ้นในลักษณะดังกล่าวทำให้ครูมีข้อมูลสำหรับที่จะใช้ส่งเสริม พัฒนาปรับปรุงแก้ไขผู้เรียนตามธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล ผลการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาของดิวอี้ ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสามารถในการปรับตัวและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือหลักสูตรเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มุ่งให้เด็กเข้าใจตัวเองและสังคม ครูมีหน้าที่วางแผน จัดการเรียนสอนโดยพิจารณาพัฒนาการความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเตรียมสิ่งแวดล้อมและสื่อในการเรียนรู้โดยเป็นผู้สนับสนุนให้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง และผู้เรียนมีหน้าที่ทำความเข้าใจว่าตนมีความสนใจและมีปัญหาอะไรอยู่และร่วมกับครูวางแผน ทิศทางการพัฒนาตนเองตามเนื้อหาที่สนใจและถนัดด้วยลงมือกระทำด้วยตนเอง (Dewey, 1965) แนวคิดดังกล่าวของดิวอี้ สอดคล้องสัมพันธ์กับความรู้โลกตะวันออกที่เรียกว่าความรู้แบบองค์รวม ที่เชื่อว่าธรรมชาติต้องการความสมดุลและต้องการจริยธรรม และความรู้แบบองค์รวมสามารถพัฒนาปัญญาคือความรอบรู้หรือความรู้จริงในสิ่งต่างๆ ได้แก่ สุตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฟังการพูด การอ่านและการศึกษาเล่าเรียน จิตมยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการคิดพิจารณาและไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล และภาวนามยปัญญา ปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝน ปฏิบัติจนเกิดความชำนาญ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างปัญญาจึงเกิดจากการที่ผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกได้หลายอย่างพร้อมๆ กันดังที่ไอน์สไตน์ได้กล่าวถึงประโยคเกี่ยวกับปัญญา ออกมาดังนี้ “จิตที่รู้ได้เอง (Intuitive Mind) เป็นพรอันศักดิ์สิทธิ์ ส่วนจิตที่รู้เหตุผล (Rational Mind) เป็นบ่าวที่ซื่อสัตย์ เราได้สร้างสังคม ที่เชิดชูบ่าวและสืบทอดพรสวรรค์” กล่าวคือ จิตที่รู้ได้เอง คือปัญญา ส่วนจิตที่รู้เหตุผลคือ ความรู้ ข้อความที่กล่าวข้างต้น หมายความว่าเราได้สร้างสังคมที่เชิดชูความรู้แต่ลืมการสร้างปัญญา ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม จึงเริ่มด้วยค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวมโดยให้ผู้เรียนออกไปดูสถานที่ที่จัดให้ซึ่งประกอบด้วยหมู่บ้านซึ่งมีวิถีชุมชนหลากหลาย ดูป่าเขาแม่น้ำใกล้เคียง พร้อมทั้งดูโบราณสถาน วัดและศาสนสถาน โดยไม่ได้บอกว่าเป็นไปอะไร เพราะต้องการให้ผู้เรียนได้ดูข้อเท็จจริงด้วยตัวเอง โดยไม่ผ่านวิทยากรเพียงแต่มีพี่เลี้ยงกำกับเพื่อกระตุ้นให้เขาเกิดอยากรู้อยากเห็นด้วยตัวเอง พยายามให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามให้มากที่สุด เพราะแค่คิดตั้งคำถามก็ทำให้เกิดจินตนาการแหวกกรอบความรู้เดิมได้ระดับหนึ่ง โดยมุ่งหวังให้จินตนาการดังกล่าวกระตุ้นให้ปัญญา ผุดขึ้นมาตามธรรมชาติของคนที่ไม่ถูกติดกรอบโดยความรู้ (สมัย ยอดอินทร์. 2556 : 31 - 86)

สรุปผล

ผลการศึกษาวิจัยสรุปผล ได้ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมมีองค์ประกอบ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) การปรับกระบวนการ

ทัศน์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำ โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการและการศึกษาดูงาน 2) การใช้กลยุทธ์บริหารเพื่อพัฒนาครูมี ได้แก่ การสร้างค่านิยม การปรับเปลี่ยนเจตคติ การสร้างทีมผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม 3) การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครู ได้แก่ การจัดกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์แบบองค์รวม จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมร่วมกันเป็นทีม ประเมินผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนด้วยการวัดผลเชิงคลินิก และการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ และ 4) การใช้กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาครู ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การจัดบุคลากรลงสู่งาน การอำนวยความสะดวก และการควบคุมนิเทศติดตาม

2. ผลจากการนำรูปแบบไปทดลองใช้พบว่าครูสามารถจัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่มีกระบวนการเรียนรู้เกิดจากการมองปัญหาทุกแง่มุมอย่างรอบด้านโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพและการวัดผลเชิงคลินิก วิเคราะห์ข้อมูลองค์ความรู้และทักษะต่างๆ ที่ผู้เรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ต่างๆได้

3. รูปแบบการบริหารที่สมบูรณ์ได้นวัตกรรมที่ทำให้เกิดความยั่งยืน มีปัจจัยที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา เข้าใจเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมพร้อมทั้งสนับสนุนการทำงานของครูอย่างจริงจัง 2) ครูมีการวางระบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมนำข้อมูลจากการวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ การวัดผลเชิงคลินิกมาพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นเพื่อให้สามารถคิดเป็นระบบคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้เพื่อนำไปใช้ได้ และ 3) นักเรียน เข้าร่วมกิจกรรมให้ข้อเสนอแนะมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมด้วยความสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1.1 การนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรศึกษาหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม การวิจัยเชิงคุณภาพ การวัดผลเชิงคลินิก ให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้

1.2 สามารถนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ไปใช้แก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนที่มีปัญหาการขาดแคลนครูได้

1.3 สถานศึกษาโดยทั่วไปควรใช้การวิจัยในชั้นเรียนเชิงคุณภาพ และการวัดผลเชิงคลินิกวิชาการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปรกติ

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาว่าผู้บริหารสถานศึกษาหรือสถานศึกษาโดยทั่วไปจะนำรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาครูสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สำหรับหลักสูตรท้องถิ่นโดยการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ไปพัฒนาครูได้อย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวม ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ที่ตีขึ้นจริงหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2546). รายงานการประเมินโครงการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน (SIS) ปี พ.ศ. 2543 – พ.ศ. 2545 ศูนย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะทำงานประเมินโครงการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียน.
- ภวนา เผ่าน้อย. (2549). การพัฒนาตัวแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการแบบองค์รวมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. ดุษฎีนิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมัย ยอดอินทร์และคณะ. (2551). ความรู้แบบองค์รวมและการบูรณาการแบบองค์รวม. เชียงใหม่ : มูลนิธิวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์เพื่อชุมชน คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมัย ยอดอินทร์. (2556). ดัวยาลัยสมัย ยอดอินทร์. เชียงใหม่ : อนุสรณ์การถึงแก่นิจกรรมรองศาสตราจารย์สมัย ยอดอินทร์ ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). รายงานวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- Dewey, J. (1965). *Democracy and Education*. New York : The Macmillan Co.